

הצעת חוק בתי המשפט (תיקון מס' 61) (בוררות חובה) (הוראת שעה), התשע"א-2011 - הסמכת
ועדת השרים לענייני חקיקה

הצעה להחלטה

מ ח ל י ט י מ ,

א. לאשר עקרונית את טיוטת חוק בתי המשפט (תיקון מס' 61) (בוררות חובה) (הוראת שעה),
התשע"א-2011 המצי"ב.

ב. להסמיך את ועדת השרים לענייני חקיקה לאשר על דעת הממשלה את נוסחה הסופי של הצעת
החוק שתוגש מיידית לכנסת.

דברי הסבר

רקע כללי

על המערכת השיפוטית במדינת ישראל מוטל נטל שיפוטי כבד ובלתי רגיל בהשוואה למערכות שיפוטיות בעולם. נטל זה גורם להתמשכות בלתי רגילה של הליכים ולעומסים קשים המשליכים בראש ובראשונה על אזרחי המדינה; על זכויות המתדיינים; ועל תדמיתה של מערכת בתי המשפט במדינת ישראל.

הצעת חוק זו באה על רקע מצב דברים מוקשה זה ובהתאם מבקשת היא להביא להקלה בו. זאת, באמצעות הנהגת בוררות חובה באשר לתביעות אזרחיות המוגשות לבתי משפט השלום תוך תיקונו לצורך כך של חוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן - חוק בתי המשפט).

על-פי המתווה המוצע בהצעת החוק יוסמכו נשיא בית משפט שלום או סגנו, להורות בתנאים מוגדרים ובלא צורך בהסכמת בעלי הדין, על בירורה של תובענה אזרחית שהוגשה לאותו בית משפט בפני בורר לפי הוראות ההסדר המוצע (להלן - בוררות חובה). מוצע כי בוררות חובה תתנהל בהתאם לדין המהותי ולדיני הראיות אף שלא בהכרח בהתאם לסדרי הדין החלים בבית המשפט וכי יחולו עליה הוראות שונות של חוק הבוררות, התשכ"ח-1968 (להלן - חוק הבוררות), אף שלא כולן. הבוררות תנוהל כאמור על-ידי עורך דין בעל ניסיון מקצועי בעריכת דין המכשירו להתמנות לשופט בית מחוזי אשר נתקיימו בו גם תנאי כשירות נוספים שקובעת ההצעה, אף שבתנאים מסוימים יוכל לנהל אותה גם בורר אחר שהוא עורך-דין בעל ותק מקצועי כאמור עליו הסכימו הצדדים. פסק הבוררות יהיה טעון אישור בית המשפט ובמקביל יהיה נתון לערעור בזכות לבית המשפט ממנו הועברה התובענה.

להלן ביתר פירוט עיקרי המתווה המוצע בהצעת החוק:

1. העברת תובענה אזרחית על ידי נשיא בית משפט או סגנו לבוררות חובה - לפי המוצע יהיה נשיא בית משפט שלום או סגנו, רשאי להורות כי תובענה אזרחית שהוגשה לאותו בית משפט תתברר במסגרת של בוררות חובה. יצוין כי הסמכות להעביר תובענה אזרחית כמתואר אינה חלה על כל סוגי התובענות המוגשות לבית משפט השלום. כך, למשל, היא לא חלה על תובענה לפיצוי בגין נזק לגוף (לעניין סוגי התובענות עליהן לא יחול ההסדר המוצע, ראה סעיף 1ב79(ב) שמוצע להוסיף בחוק בתי המשפט), ואינה חלה על תובענה הנוגעת להפעלתה של סמכות על פי דין בידי רשות כהגדרתה בחוק בתי משפט לעניינים מנהליים התשי"ס-2000. זאת ועוד, שר המשפטים יהיה רשאי להגביל בצו, את סוגי התובענות עליהן תחול בוררות חובה, מעבר להגבלות הקבועות בחוק המוצע.

ככל שאמורים הדברים בשיקולים לעניין העברת תובענה אזרחית לבוררות חובה מוצע כי בבוא נשיא בית משפט שלום או סגנו להחליט על העברה כאמור, עליהם לשקול אם התובענה עשויה להתברר ביעילות בבוררות חובה, בין היתר בהתחשב במורכבותן של השאלות המשפטיות או העובדתיות המתעוררות במסגרת התובענה (סעיף 2ב79(א) שמוצע להוסיף בחוק בתי המשפט).

במסגרת זו אף נקבעו (בסעיף 2ב79(ב)) נסיבות בהן הנשיא או סגנו לא יורו על בירור תובענה אזרחית בבוררות חובה ובהן, למשל, שעה שהתובענה מעלה שאלה משפטית עקרונית, תקדימית, בעלת רגישות או שקיימת חשיבות להכרעה של בית המשפט לגביה. החלטת נשיא בית משפט השלום או סגנו להורות על בירור תובענה בבוררות חובה תהיה ניתנת לערעור (סעיף 3ב79 שמוצע להוסיף בחוק בתי המשפט).

2. הבורר - לפי המוצע תתנהל בוררות החובה בפני בורר הנכלל ברשימת בוררים שתיקבע בידי שר המשפטים לפי המלצתה של ועדה מייצעת בראשות שופט בדימוס. רשימת הבוררים תורכב מעורכי דין העומדים בתנאי הכשירות לכהן כבורר בבוררות חובה (סעיף 4ב79 שמוצע להוסיף בחוק בתי המשפט). יצוין כי מינויו של בורר יכול שיתייחס לכל סוגי התובענות או לתובענות בתחום מומחיות אחד או יותר וכן יכול הוא להתייחס לכל שטח המדינה כולה או למחוז שיפוט אחד או יותר בה (סעיף 4ב79 האמור).

בשים לב למהות התפקיד של בורר בבוררות חובה כמו גם לסמכות ההכרעה הנתונה לו במסגרת של בוררות חובה, מוצע כי תנאי הכשירות בהם יצטרך המבקש לכהן כבורר בבוררות חובה לעמוד יכללו, בין היתר, חברות בלשכת עורכי הדין, ניסיון מקצועי בעריכת דין שמכשירו להתמנות כשופט מחוזי וכן עמידה בסטנדרטים של התנהגות נורמטיבית שעיקרם העדר עבר פלילי ועבר משמעותי, בגינם אין הוא ראוי לכהונה, כמו גם העדר ניגוד עניינים. כן מוצע, כי לאורך התקופה בה נכלל הוא ברשימת הבוררים, יהיה הבורר נתון לבקרה ופיקוח מצד הוועדה המייצעת, כך שבמקרים המתאימים ניתן יהיה להוציא מן הרשימה את מי שאינו ראוי עוד להיכלל בה.

ביחס לשאלת ייחוד עיסוק הבורר, קרי- האם העיסוק כבורר בבוררות חובה יהיה עיסוק יחיד או שהבורר יוכל לעסוק במקביל בעיסוקים נוספים ובמרכזם העיסוק בעריכת דין, הנושא עדיין מצוי בדיון והנוסח יעודכן בהתאם להחלטה שתתקבל.

3. הדין החל על הבוררות - לפי המוצע תתנהל בוררות החובה לפי הדין המהותי ודיני הראיות אך הבורר לא יהיה קשור בסדרי הדין הנוהגים בבית המשפט אלא אם קבעו הצדדים או השופט הדין בתובענה אחרת (סעיף 13ב79 שמוצע להוסיף בחוק בתי המשפט). עוד מוצע כי על בוררות חובה לא יחולו כל הוראות חוק הבוררות, אלא רק ההוראות הנחוצות לעניינה (סעיף 14ב79).

4. פסק הבוררות - הערעור עליו ואישורו - פסק הבורר יהיה טעון אישור של בית המשפט, כמו כן, נתון פסק הבורר לערעור בזכות בפני בית משפט השלום שהורה על העברת התובענה לבוררות חובה. ככל שהוגש ערעור על פסק הבורר, יחליט בית המשפט הדין בערעור גם באישור פסק הבורר. אם לא הוגש ערעור כאמור יובא פסק הבורר, על ידי מי מבעלי הדין, בפני השופט הדין בתובענה לצורך אישורו (להסדר לפרטיו ראה סעיף 1ב79 המוצע). ומשאושר פסק הבורר- יהיה דינו כדין פסק דין של בית המשפט.

מן הראוי לציין כי ככל שאמורים הדברים בערעור על פסק הבוררות יהיו נתונות לבית המשפט הזן בו הסמכויות הנתונות לבית המשפט הזן לראשונה בתובענה, לרבות שמיעת עדויות והבאת ראיות נוספות, אם הוא סבור שהדבר דרוש לשם בירור הערעור.

מוצע כי פסק דינו של בית המשפט בערעור על פסק בוררות חובה ניתן לערעור ברשות לבית המשפט המחוזי.

5. שכרו של הבורר והוצאות הצדדים - בהיבטים אלה דן סעיף 18ב79 בהצעת החוק ולפי המוצע בו יהיה שכרו של הבורר בבוררות חובה בשיעור שיקבע השר, בהסכמת שר האוצר. שכרו של הבורר ישולם בידי הנהלת בתי המשפט אשר תעביר אליו את סכום האגרה ששולמה בגין הגשת התובענה ויתרתו ישולם מאוצר המדינה (סעיף קטן (א) בסעיף האמור).

6. ההסדר המוצע - הוראת שעה - על-פי ההצעה יעמוד החוק המוצע בתוקפו עד תום חמש שנים מיום תחילתו. עם זאת, מובן כי הליכים תלויים ועומדים בתום חמש השנים, ימשיכו להתנהל בהתאם להוראות החוק המוצע.

מהטעמים האמורים לעיל, ולאור הצורך המידי בהקלה על העומס המוטל על מערכת בתי המשפט בישראל, עומס שפוגע באזרחי מדינת ישראל בכלל ובמתדיינים בפרט, ומתוך רצון לאפשר העברת הצעת החוק בקריאה ראשונה עוד במושב הנוכחי של הכנסת, הממשלה מתבקשת אפוא:

הממשלה מתבקשת אפוא:

א. לאשר עקרונית את טיוטת חוק בתי המשפט (תיקון מס' 61) (בוררות חובה) (הוראת שעה), התשע"א-2011 המצ"ב.

ב. להסמיך את ועדת השרים לענייני חקיקה לאשר על דעת הממשלה את נוסחה הסופי של הצעת החוק שתוגש מיידית לכנסת.

נתונים תומכי החלטה ומידע מחקרי

אין

השפעות אפשריות להחלטה (כלכלה, חברה, סביבה וממשל)

ההצעה תביא להקלה משמעותית בעומס הקיים במערכת בתי המשפט, ובכך תביא לצמצום הפגיעה באזרחי מדינת ישראל שנאלצים להמתין זמן רב, ובמקרים רבים שנים, עד לקבלת פסיקת בית המשפט. עומס זה אף מביא לעיתים לויתור של אזרחים על תובענות מוצדקות בשל חוסר רצונם לעבור את ההליך המשפטי הארוך הצפוי להם. ההצעה אף תביא לייעול מערכת בתי המשפט.

עמדת שרים אחרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם

הצעת ההחלטה מוגשת בעצה אחת עם שר האוצר בכפוף לכך ששכר הבורר ומספר הבוררים ייקבע על ידי שר המשפטים בהסכמת שר האוצר.

חלופות להצעת ההחלטה

אין

הזיקה שבין ההצעה ליעדי הממשלה

הצעת החוק תאפשר ייעול ההליכים בבתי המשפט, כפי שהוסבר לעיל.

התלטות קודמות של הממשלה בנושא

אין

עמדת יועצים משפטיים של משרדים אחרים

ההחלטה מתואמת עם היועצת המשפטית של הנהלת בתי המשפט. טרם ניתנה התייחסות היועץ המשפטי של משרד האוצר.

עמדת היועצת המשפטית של המשרד יוזם ההצעה

ההצעה מוגשת על דעתה של המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (חקיקה). היועצת המשפטית של משרד המשפטים אינה רואה מניעה משפטית באישור הצעת ההחלטה.

מוגש על ידי שר המשפטים

6 ביולי 2011
ד' בתמוז תשע"א

מדינת ישראל
משרד המשפטים

ד' בתמוז תשע"א
6 ביולי 2011

הנדון: חוק בתי המשפט (תיקון מס' 61) (בוררות חובה) (הוראת שעה), התשע"א-2011

מצ"ב הצעת החלטת ממשלה המאשרת את הצעת חוק בתי המשפט (תיקון מס' 61) (בוררות חובה) (הוראת שעה), התשע"א-2011, כדלקמן:

א. לאשר עקרונית את טיוטת חוק בתי המשפט (תיקון מס' 61) (בוררות חובה) (הוראת שעה), התשע"א-2011, המצ"ב.

ב. להסמיך את ועדת השרים לענייני חקיקה לאשר על דעת הממשלה את נוסחה הסופי של הצעת החוק שתוגש מיידית לכנסת.

תמצית ההצעה בהתייחס להיבטיה המשפטיים:

על המערכת השיפוטית במדינת ישראל מוטל נטל שיפוטי כבד ובלתי רגיל בהשוואה למערכות שיפוטיות בעולם. נטל זה גורם להתמשכות בלתי רגילה של הליכים ולעומסים קשים המשליכים בראש ובראשונה על אזרחי המדינה; על זכויות המתדיינים; ועל תדמיתה של מערכת בתי המשפט במדינת ישראל.

הצעת חוק זו באה על רקע מצב דברים מוקשה זה ובהתאם מבקשת היא להביא להקלה בו. זאת, באמצעות הנהגת בוררות חובה באשר לתביעות אזרחיות המוגשות לבתי משפט השלום תוך תיקונו לצורך כך של חוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן - חוק בתי המשפט).

על-פי המתווה המוצע בהצעת החוק יוסמכו נשיא בית משפט שלום או סגנו, להורות בתנאים מוגדרים ובלא צורך בהסכמת בעלי הדין, על בירורה של תובענה אזרחית שהוגשה לאותו בית משפט בפני בורר לפי הוראות ההסדר המוצע (להלן - בוררות חובה). מוצע כי בוררות חובה תונהל בהתאם לדין המהותי ולדיני הראיות אף שלא בהכרח בהתאם לסדרי הדין החלים בבית המשפט וכי יחולו עליה הוראות שונות של חוק הבוררות, התשכ"ח-1968 (להלן - חוק הבוררות), אף שלא כולן. הבוררות תנוהל כאמור על-ידי עורך דין בעל ניסיון מקצועי בעריכת דין המכשירו להתמנות לשופט בית מחוזי אשר נתקיימו בו גם תנאי כשירות נוספים שקובעת ההצעה, אף שבתנאים מסוימים יוכל לנהל אותה גם בורר אחר שהוא עורך-דין בעל ותק מקצועי כאמור עליו הסכימו הצדדים. פסק

הבוררות יהיה טעון אישור בית המשפט ובמקביל יהיה נתון לערעור בזכות לבית המשפט ממנו הועברה התובענה.

על-פי ההצעה יעמוד החוק המוצע בתוקפו עד תום חמש שנים מיום תחילתו. עם זאת, מובן כי הליכים תלויים ועומדים בתום חמש השנים, ימשיכו להתנהל בהתאם להוראות החוק המוצע.

קשיים משפטיים, ככל שישנם, ודרכי פתרונם:

הצעת החוק מסמיכה את בית משפט השלום להעביר, בתנאים אשר פורטו לעיל, תובענה שהוגשה אליו לבוררות חובה, בלא הסכמת המתדיינים. במתווה זה כרוכה פגיעה מסוימת בזכות הגישה לערכאות המשפט, אשר הוכרה עקרונית בפסיקה כחלק מן הזכות לכבוד המעוגנת בחוק יסוד כבוד האדם וחירותו. אלא שכמפורט לעיל, ההצעה משרתת תכלית ראויה ונקבעו במסגרתה תוך איזונים שונים אשר יש בהם כדי לצמצם פגיעה זו, והכל כמפורט להלן:

האחד- ההפניה לבוררות חובה כפופה לשיקול דעת שיפוטי, המופעל על ידי נשיא או סגן נשיא בית משפט השלום.

השני – על פי טיוטת החוק פסק הבורר ניתן לערעור בזכות לבית משפט השלום, הכולל את האפשרות לשמיעת עדויות מחדש והבאת ראיות נוספות, אם בית המשפט סבור שהדבר דרוש לשם בירור הערעור (ראה סעיף 16ב79 להצעת החוק).

השלישי- עלות ההליך לא תוטל על בעלי הדין, שכן שכרו של הבורר בבוררות חובה ישולם בידי הנהלת בתי המשפט אשר תעביר אליו את סכום האגרה ששולמה בגין הגשת התובענה, ויתרתו ישולם מאוצר המדינה (ראה סעיף 18ב79 להצעת החוק).

לפיכך, ובשים לב לתכלית הראויה העומדת ביסוד ההצעה של הקלת העומס הכבד המוטל על בתי המשפט, והפוגע אף הוא בזכויות המתדיינים, ובהתחשב באמצעים לצמצום הפגיעה, גובשה לאחר התייעצויות שנתקיימו במחלקת יעוץ וחקיקה במשרד המשפטים, העמדה כי ההצעה עומדת בתנאי פסקת ההגבלה של חוק יסוד כבוד האדם וחירותו.

ביחס לשאלת ייחוד עיסוק הבורר, קרי- האם העיסוק כבורר בבוררות חובה יהיה עיסוק יחיד או שהבורר יוכל לעסוק במקביל בעיסוקים נוספים ובמרכזם העיסוק בעריכת דין, הנושא עדיין מצוי בדיון והנוסח יעודכן בהתאם להחלטה שתתקבל.

יוער כי, האפשרות למנות בוררים אשר יוכלו לעסוק במקביל לכהונתם כבוררים בבוררות חובה בעיסוקים פרטיים לרבות במקצוע עריכת הדין, מעוררת חשש לניגוד עניינים. טיוטת החוק מתמודדת עם חשש זה, אם על דרך קביעת הוראות מפורשות ואם על דרך הסמכה לקביעת כללים למניעת ניגוד עניינים.

כמו כן, על פי טיוטת החוק, פסק הדין של בית משפט השלום בערעור על פסק הבורר נתון לערעור בפני בית המשפט המחוזי ברשות בלבד. נושא זה המעורר שאלות מתחום השוויון בין בעלי הדין עדיין מצוי בדיון והנוסח יעודכן בהתאם להחלטה שתתקבל.

לפיכך, ולאור הצורך המידי בהקלה על העומס המוטל על מערכת בתי המשפט בישראל, ומתוך רצון לאפשר את העברת הצעת החוק בקריאה ראשונה עוד במושב הנוכחי של הכנסת, הממשלה מתבקשת אפוא:

א. לאשר עקרונית את טיוטת חוק בתי המשפט (תיקון מס' 61) (בוררות חובה) (הוראת שעה), התשע"א-2011, המצ"ב.

ב. להסמיך את ועדת השרים לענייני חקיקה לאשר על דעת הממשלה את נוסחה הסופי של הצעת החוק שתוגש מיידית לכנסת.

עמדת יועצים משפטיים של משרדים אחרים: ההחלטה מתואמת עם המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (חקיקה) והיועצת המשפטית של הנהלת בתי המשפט. טרם ניתנה התייחסותו של היועץ המשפטי של משרד האוצר.

עמדת היועץ המשפטי שהשר העומד בראשו מגיש את ההצעה:

על רקע האמור, איני רואה מניעה משפטית לדיון בהצעה ולקבלת החלטה בה.

אריאלה קליין-עו"ד
היועצת המשפטית למשרד
המשפטים

טיוטת חוק

א. שם החוק המוצע

חוק בתי המשפט (תיקון מס'...) (בוררות חובה) (הוראת שעה), התשע"א-2011.

ב. מטרת החוק המוצע והצורך בו

על המערכת השיפוטית במדינת ישראל מוטל נטל שיפוטי כבד ובלתי רגיל בהשוואה למערכות שיפטיות בעולם. נטל זה גורם להתמשכות בלתי רגילה של הליכים ולעומסים קשים המשליכים בראש ובראשונה על זכויות המתדיינים ואף פוגעים בתדמית בית המשפט.

הצעת חוק זו באה על רקע מצב דברים מוקשה זה ובהתאם מבקשת היא להביא להקלה בו. זאת, באמצעות הנהגת בוררות חובה באשר לתביעות אזרחיות המוגשות לבתי משפט השלום תוך תיקונו לצורך כך של חוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן - חוק בתי המשפט).

על-פי המתווה המוצע בהצעת החוק יוסמכו נשיא בית משפט שלום או סגנו, להורות בתנאים מוגדרים ובלא צורך בהסכמת בעלי הדין, על בירורה של תובענה אזרחית שהוגשה לאותו בית משפט בפני בורר לפי הוראות ההסדר המוצע (להלן - בוררות חובה). מוצע כי בוררות חובה תתנהל בהתאם לדין המהותי ולדיני הראיות אף שלא בהכרח בהתאם לסדרי הדין החלים בבית המשפט וכי יחולו עליה הוראות שונות של חוק הבוררות, התשכ"ח-1968 (להלן - חוק הבוררות), אף שלא כולן. הבוררות תנוהל כאמור על-ידי עורך דין בעל ניסיון מקצועי בעריכת דין המכשירו להתמנות לשופט בית מחוזי אשר נתקיימו בו גם תנאי כשירות נוספים שקובעת ההצעה, אף שבתנאים מסוימים יוכל לנהל אותה גם בורר אחר שהוא עורך-דין בעל ותק מקצועי כאמור עליו הסכימו הצדדים. פסק הבוררות יהיה טעון אישור בית המשפט ובמקביל יהיה נתון לערעור בזכות לבית המשפט ממנו הועברה התובענה.

להלן ביתר פירוט עיקרי המתווה המוצע בהצעת החוק:

1. העברת תובענה אזרחית לבוררות חובה - לפי המוצע יהיה נשיא בית משפט שלום או סגנו, רשאי להורות כי תובענה אזרחית שהוגשה לאותו בית משפט תתברר במסגרת של בוררות חובה. יצוין כי הסמכות להעביר תובענה אזרחית כמתואר אינה חלה על כל סוגי התובענות המוגשות לבית משפט השלום. כך, למשל, היא לא חלה על תובענה לפיצוי בגין

נוק לגוף (לעניין סוגי התובענות עליהן לא יחול ההסדר המוצע, ראה סעיף 1ב79(ב) שמוצע להוסיף בחוק בתי המשפט), ואינה חלה על תובענה הנוגעת להפעלתה של סמכות על פי דין בידי רשות כהגדרתה בחוק בתי משפט לעניינים מנהליים התש"ס-2000. זאת ועוד, שר המשפטים יהיה רשאי להגביל בצו, את סוגי התובענות עליהן תחול בוררות חובה, מעבר להגבלות הקבועות בחוק המוצע.

ככל שאמורים הדברים בשיקולים לעניין העברת תובענה אזרחית לבוררות חובה מוצע כי בבוא נשיא בית משפט השלום או סגנו להחליט על העברה כאמור, עליהם לשקול אם התובענה עשויה להתברר ביעילות בבוררות חובה, בין היתר בהתחשב במורכבותן של השאלות המשפטיות או העובדתיות המתעוררות במסגרת התובענה (סעיף 2ב79(א) שמוצע להוסיף בחוק בתי המשפט). במסגרת זו אף נקבעו (בסעיף 2ב79(ב)) נסיבות בהן הנשיא או סגנו לא יורו על בירור תובענה אזרחית בבוררות חובה ובהן, למשל, שעה שהתובענה מעלה שאלה משפטית עקרונית, תקדימית, בעלת רגישות או שקיימת חשיבות להכרעה של בית המשפט לגביה.

החלטת נשיא בית משפט השלום או סגנו להורות על בירור תובענה בבוררות חובה תהיה ניתנת לערעור (סעיף 3ב79 שמוצע להוסיף בחוק בתי המשפט).

2. **הבורר** - לפי המוצע תתנהל בוררות החובה בפני בורר הנכלל ברשימת בוררים שתיקבע בידי שר המשפטים לפי המלצתה של ועדה מייעצת בראשות שופט בדימוס. רשימת הבוררים תורכב מעורכי דין העומדים בתנאי הכשירות לכהן כבורר בבוררות חובה (סעיף 4ב79 שמוצע להוסיף בחוק בתי המשפט). יצוין כי מינויו של בורר יכול שיתייחס לכל סוגי התובענות או לתובענות בתחום מומחיות אחד או יותר וכן יכול הוא להתייחס לכל שטח המדינה כולה או למחוז שיפוט אחד או יותר בה (סעיף 4ב79 האמור).

בשים לב למהות התפקיד של בורר בבוררות חובה כמו גם לסמכות ההכרעה הנתונה לו במסגרת של בוררות חובה, מוצע כי תנאי הכשירות בהם יצטרך המבקש לכהן כבורר בבוררות חובה לעמוד יכללו, בין היתר, חברות בלשכת עורכי הדין, ניסיון מקצועי בעריכת דין שמכשירו להתמנות כשופט מחוזי וכן עמידה בסטנדרטים של התנהגות נורמטיבית שעיקרם העדר עבר פלילי ועבר משמעותי, בגינם אין הוא ראוי לכהונה, כמו גם העדר ניגוד עניינים. כן מוצע, כי לאורך התקופה בה נכלל הוא ברשימת הבוררים, יהיה הבורר נתון לבקרה ופיקוח מצד הועדה המייעצת, כך שבמקרים המתאימים ניתן יהיה להוציא מן הרשימה את מי שאינו ראוי עוד להיכלל בה.

הבורר יוכל להמשיך לעסוק בעיסוקיו הפרטיים, לרבות בעריכת דין, ואולם בין היתר, יחול עליו איסור לטפל בתובענה שהועברה אליו אם היא עלולה לגרום לו להימצא, במישרין או בעקיפין, במצב של ניגוד עניינים בין כהונתו כבורר בבוררות חובה לבין עניין אישי, תפקיד אחר או עיסוק אחר. כמו כן, במקרה שבו יתברר לבורר כי תובענה שהועברה להכרעתו עלולה לגרום לו להימצא בניגוד עניינים כאמור, יודיע על כך בכתב לשופט אשר דן בתובענה וימנע מלטפל באותה תובענה עד לקבלת הנחיות מהשופט.

השר יהיה רשאי לקבוע כללים למניעת ניגוד עניינים למינוי בורר לפי סעיף 4ב79 לחוק. במסגרת הכללים הללו, יקבע, בין היתר שבכל מינוי לתיק ספציפי, יועבר שאלון סטנדרטי כתצהיר לבורר, שבמסגרתו יצטרך הבורר להציג את כל סוגי הזיקות האפשריים בין תפקידו כבורר לבין עיסוקיו הפרטיים, לרבות עיסוקו בעריכת דין. רק לאחר קבלת השאלון חזרה לידי מערכת בתי המשפט, יוחלט האם ראוי למנות את אותו אדם כבורר באותו תיק ספציפי או לאו.

אשר למינוי בורר בתובענה מסוימת שנקבע לעניינה כי תתברר בבוררות חובה, מוצע כי הוא ימונה בידי בעלי הדין מתוך רשימת הבוררים ואם לא עשו כן בתוך פרק הזמן שנקבע לכך, בידי המשפט. עם זאת ובמגמה להתחשב גם במסגרת ההליך של בוררות חובה ברצונם המשותף של בעלי הדין, מוצע לאפשר סטייה מההסדר המתואר ולקבוע כי באישור נשיא בית משפט השלום או סגנו, הם יהיו רשאים למנות בורר שאינו נכלל ברשימה ובלבד שמתקיימים בו תנאי הניסיון המקצועי הדרושים לשם מינוי לרשימת הבוררים.

3. **הדין החל על הבוררות** - לפי המוצע תתנהל בוררות החובה לפי הדין המהותי ודיני הראיות אך הבורר לא יהיה קשור בסדרי הדין הנהוגים בבית המשפט אלא אם קבעו הצדדים או השופט הדן בתובענה אחרת (סעיף 14ב79 שמוצע להוסיף בחוק בתי המשפט). עוד מוצע כי על בוררות חובה לא יחולו כל הוראות חוק הבוררות, אלא רק ההוראות הנחוצות לעניינה (סעיף 12ב79).

4. **פסק הבוררות - הערעור עליו ואישורו** - פסק הבורר יהיה טעון אישור של בית המשפט, ומשאושר פסק הבורר- יהיה דינו כדין פסק דין של בית המשפט. בשים לב לכך כי על הפסק בבוררות חובה ניתן יהיה גם לערער בזכות בפני בית משפט השלום שהורה על העברת התובענה לבוררות חובה, מוצע הסדר משולב ולפיו אם הוגש ערעור על הפסק בבוררות החובה יחליט בית המשפט הדן בערעור גם באישור פסק הבורר. אם לא הוגש ערעור כאמור יובא פסק הבורר, על ידי מי מבעלי הדין, בפני השופט הדן בתובענה לצורך אישורו (להסדר לפרטיו ראה סעיף 1ב79 המוצע).

מן הראוי לציין כי ככל שאמורים הדברים בערעור על פסק הבוררות יהיו נתונות לבית המשפט הדן בו הסמכויות הנתונות לבית המשפט הדן לראשונה בתובענה, לרבות שמיעת עדויות והבאת ראיות נוספות, אם הוא סבור שהדבר דרוש לשם בירור הערעור.

פסק דינו של בית המשפט בערעור על פסק בוררות חובה ניתן לערעור ברשות לבית המשפט המחוזי.

5. העמדת פסק הבורר לעיון הציבור - הנהלת בתי המשפט תעמיד לעיון הציבור כל פסק בורר לאחר שאושר או לאחר שניתנה החלטה בעניין הערעור שהוגש עליו, בציון שמות בעלי הדין. יחד עם זאת, לבית המשפט נתונה הסמכות להורות על איסור פרסום של פסק הבורר, כולו או חלקו, על יסוד העילות הקבועות בסעיפים 68(ב) או 70(ד) לחוק.

6. שכרו של הבורר והוצאות הצדדים - בהיבטים אלה דן סעיף 18ב79 בהצעת החוק ולפי המוצע בו יהיה שכרו של הבורר בבוררות חובה בשיעור שיקבע השר. שכרו של הבורר ישולם בידי הנהלת בתי המשפט אשר תעביר אליו את סכום האגרה ששולמה בגין הגשת התובענה ויתרתו ישולם מאוצר המדינה (סעיף קטן (א) בסעיף האמור).

7. ההסדר המוצע - הוראת שעה ההסדר המוצע מתאפיין בראשוניות ובחדשנות. לפיכך על-פי ההצעה יעמוד החוק המוצע בתוקפו עד תום חמש שנים מיום תחילתו. עם זאת, מובן כי הליכים תלויים ועומדים בתום חמש השנים, ימשיכו להתנהל בהתאם להוראות החוק המוצע.

ג. השפעת החוק המוצע על החוק הקיים

חוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 יתוקן בהתאם לנוסח שלהלן.

ד. השפעת החוק המוצע על תקציב המדינה ועל ההיבט המנהלי

שכרו של הבורר ישולם בידי הנהלת בתי המשפט אשר תעביר אליו את סכום האגרה ששולמה בגין הגשת התובענה ויתרתו ישולם מאוצר המדינה.

ה. הערות לתזכיר החוק

משרד האוצר - הצעת החוק מוגשת בעצה אחת עם שר האוצר, בכפוף לכך ששכרו של הבורר ומספר הבוררים יקבע על ידי שר המשפטים בהסכמת שר האוצר.

לשכת עורכי הדין - להלן יובאו עיקרי עמדת לשכת עורכי הדין כפי שנשלחה לשר המשפטים על ידי יו"ר לשכת עורכי הדין דאז, יורי גיא רון, ביום 6.4.11:

"לשכת עורכי הדין מתנגדת לתזכיר חוק בתי המשפט בוררות חובה. הלשכה סבורה כי דרך המלך לפתרון העומס המוטל על השופטים הינו במינוי כ- 300 שופטים נוספים... כפתרון ביניים עד להשלמת תקני שפיטה כאמור, הלשכה תומכת במינויים של עורכי דין אשר יעמדו בקריטריונים שיקבעו כשופטים לשעה, בתביעות מסוג מסוים ולתקופה קצובה. כמו כן, הלשכה תומכת בקיום בוררות חובה בדין יחיד בסוגי עניינים שיקבעו בהוראת שעה לתקופה של שנתיים. על פסקי דין של שופטים לשעה, או על הכרעות של בוררים, בהליך של בוררות חובה בדין יחיד, תינתן זכות ערעור לבית משפט השלום. הערעור ידון ללא שמיעת ראיות מחדש..."

משרד המשפטים לא מצא לנכון לקבל עמדה זו של לשכת עורכי הדין.

ו. להלן נוסח החוק המוצע

חוק בתי המשפט (תיקון מס'...) (בוררות חובה) (הוראת שעה), התשע"א-2011

הוספת סעיפים 1. בחוק בתי המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד-1984,¹ (להלן - החוק העיקרי),
179 עד 2179 אחרי סעיף 179 יבוא:

"בוררות חובה 179. (א) נשיא בית משפט שלום או סגנו, רשאי להורות ביחס לתובענה אזרחית שהוגשה לאותו בית משפט, ואשר בסמכותו של אותו בית המשפט, על העברתה לבוררות לפי הוראות חוק זה (להלן - בוררות חובה).

(ב) הוראות סעיף קטן (א), לא יחולו על תובענה שהתקיים בה אחד מאלה:

(1) התובענה היא לפיצוי בגין נזק לגוף;

(2) תובענה הנוגעת להפעלתה של סמכות על פי דין בידי רשות כהגדרתה בחוק בתי משפט לעניינים מנהליים התש"ס-2000.

(3) נושא התובענה אינו יכול לשמש נושא להסכמה בין הצדדים, בהתאם לסעיף 3 לחוק הבוררות, התשכ"ח-1968² (להלן - חוק הבוררות).

(ג) השר רשאי להגביל בצו, את סוגי התובענות עליהן יחול סעיף קטן (א), מעבר להגבלות הקבועות בסעיף קטן (ב).

שיקולים לעניין 2179. (א) בהחלטה על העברת תובענה לבוררות חובה ישקלו הנשיא וסגן הנשיא האם התובענה עשויה להתברר ביעילות בבוררות כאמור, בהתחשב בין השאר בכל אלה:

¹ ס"ח התשמ"ד, עמ' 198

² ס"ח תשכ"ח, עמ' 184

(1) מורכבותן של השאלות שבדין או בעובדה המתעוררות בתובענה;

(2) מורכבותה הראייתית של התובענה;

(3) מספר בעלי הדין בתובענה והאפשרות שתתברר ביחד עם תובענה שכנגד או שתשלח במסגרתה הודעה לצד שלישי.

(ב) מבלי לגרוע מהוראות סעיף קטן (א), לא יורו הנשיא או סגן הנשיא, לפי הענין, על העברת תובענה לבוררות חובה אם התקיים אחד מאלה:

(1) התובענה מעלה שאלה משפטית עקרונית, תקדימית, בעלת רגישות או שקיימת חשיבות להכרעה בבית משפט לגביה;

(2) להכרעה בתובענה עשויה להיות השפעה על ציבור רחב או על צד שלישי שאינו צד לתובענה.

ערעור 379. החלטה לפי סעיף 1ב79(א) ניתנת לערעור בזכות על החלטה בעניין בוררות חובה בפני בית משפט המחוזי, תוך 15 ימים מיום שניתנה.

רשימת בוררים 479. (א) השר ימנה, על פי המלצת הוועדה המייעצת שהוקמה לפי סעיף 5ב79, עורכי דין הכשירים לכהן כבוררים בבוררות חובה (בחוק זה – רשימת הבוררים).

(ב) בורר ייכלל ברשימת הבוררים לתקופה של חמש שנים או עד הגיעו לגיל 75, לפי המוקדם.

(ג) השר רשאי, לפי המלצת הוועדה המייעצת, למנות בורר ביחס לכל סוגי התובענות או ביחס לתובענות בתחום מומחיות אחד או יותר, וכן רשאי הוא למנות בורר ביחס לשטח המדינה כולה או ביחס למחוז שיפוט אחד או יותר.

(ד) רשימת הבוררים תפורסם ברשומות.

הוועדה המייעצת 5ב79. (א) שר המשפטים, יקים ועדה מייעצת שתמליץ לו לעניין קביעת רשימת הבוררים (להלן- הוועדה המייעצת), וזה הרכבה:

(1) שופט בדימוס שימנה השר בהסכמת נשיא בית המשפט העליון, והוא יהיה היושב ראש;

(2) משפטן בכיר בשירות המדינה שימנה השר;

(3) הממונה על האגף לסיוע משפטי במשרד המשפטים;

(4) עורך דין שימנה השר על פי המלצת לשכת עורכי הדין;

(5) נציג ארגון, שיקבע השר, אשר נותן ייצוג משפטי ללא תמורה למעוטי יכולת.

(ב) הודעה בדבר מינוי הוועדה המייעצת תפורסם ברשומות.

כשירות לכהונה 6ב79. (א) מי שנתקיימו בו כל אלה, כשיר לכהן כבורר בבוררות חובה:

(1) חבר לשכת עורכי הדין שעסק בפועל, ברציפות או לסירוגין, בעריכת דין לא פחות משבע שנים, מהן לפחות שלוש השנים האחרונות לעיסוקו בעריכת דין, בארץ; ואם מונה ביחס לתובענות בתחום מומחיות מסוים, במשך ארבע שנים באותו תחום או שופט שיצא לקצבה;

(2) הוא לא הורשע בעבירה שמפאת חומרתה, מהותה או נסיבותיה אין הוא ראוי לכהן כבורר בבוררות חובה; לעניין זה "הורשע" בעבירה פלילית - לרבות מי שבית המשפט קבע כי ביצע את העבירה;

(3) הוא לא הורשע בעבירת משמעת לפי כל דין אשר מפאת חומרתה, מהותה או נסיבותיה, אין הוא ראוי לכהן כבורר בבוררות חובה;

(4) לא תלוי ועומד נגדו כתב אישום בעבירה פלילית כאמור בפסקה (2), או כתב קובלנה בעבירת משמעת כאמור בפסקה (3).

(5) הוא אינו פסול דין, לא הוכרז כפושט רגל או לא מונה לו אפוטרופוס;

(6) הוא לא עלול להימצא, במישרין או בעקיפין, במצב תדיר של ניגוד עניינים בין כהונתו כבורר בבוררות חובה לבין עניין אישי, תפקיד אחר או עיסוק אחר; ואם נכלל ברשימה לעניין תובענות בתחום מומחיות מסוים או במחוז שיפוט מסוים, הוא לא עלול להימצא במצב תדיר של ניגוד עניינים כאמור בין כהונתו כבורר בבוררות חובה באותן תובענות או באותו מחוז שיפוט ובין עניין אישי שלו כאמור; בפרק זה-

"עניין אישי, תפקיד אחר או עיסוק אחר" – לרבות עניין אישי, תפקיד אחר או עיסוק אחר של בן משפחה של הבורר או עניין אישי של סוכן, שותף או אדם המועסק על ידי הבורר.

"בן משפחה" – בן זוג, הורה, ילד, אח, סב, נכד וכן ילד או בן זוג של כל אחד מאלה ולרבות מי שהיה אפוטרופוס או מי ששימש משפחה אומנת של הבורר או שהבורר היה אפוטרופסו או שימש משפחה אומנת שלו;

(ב) השר רשאי לקבוע תנאי כשירות נוספים להכללתו של אדם ברשימת הבוררים שיתייחסו לניסיונו המקצועי או להכשרתו המקצועית.

(א) סברה הוועדה המייעצת כי מי שמבקש לכהן כבורר בבוררות חובה, או מי שמכהן כבורר כאמור, נדרש לבצע פעולות, לשם מניעת חשש לניגוד עניינים כאמור בסעיפים 6ב79(א) ו- 7ב79(ג), תמליץ על הפעולות שעליו לבצע והתקופה לביצוען.

פעולות לשם מניעת 7ב79. ניגוד עניינים

(ב) המליצה הוועדה המייעצת על פעולות כאמור בסעיף קטן (א), לא ייכלל האדם לגביו ניתנה ההמלצה כאמור ברשימת הבוררים אלא לאחר שהוועדה אישרה כי בוצעו הפעולות שהיה עליו לבצע כאמור; היה האדם כלול ברשימת הבוררים וניתנה לגביו המלצה כאמור בסעיף קטן(א), יתלה השר את רישומו ברשימה, לאחר שנתנה לו הזדמנות לטעון את טענותיו בעניין, עד לאישור הוועדה כאמור בסעיף קטן (א).

(ג) בורר הרשום ברשימת הבוררים לא יעסיק אדם שעלול להימצא, במישרין או בעקיפין, במצב של ניגוד עניינים בין תפקידו של אותו אדם או תפקיד הבורר לבין עניין אישי, תפקיד אחר או עיסוק אחר שלו; התעורר חשד לניגוד עניינים כאמור ידווח על כך המועסק לבורר ללא דיחוי.

(ד) מי שמבקש להירשם ברשימת הבוררים ידווח לוועדה המייעצת עובר למינוי, אם הוא עלול להימצא במצב תדיר של ניגוד עניינים כאמור בסעיפים 6ב79(א)6; מי שרשום ברשימת הבוררים יודיע כאמור מייד לאחר שנודע כי הוא עלול להימצא במצב של ניגוד עניינים כאמור.

איסור ניגוד עניינים 8ב79. (א) בורר הרשום ברשימת הבוררים לא יטפל בתובענה שהועברה אליו אם היא עלולה לגרום לו להימצא, במישרין או בעקיפין, במצב של ניגוד עניינים בין כהונתו כבורר בבוררות חובה לבין עניין אישי, תפקיד אחר או עיסוק אחר.

(ב) התברר לבורר הרשום ברשימת הבוררים כי תובענה שהועברה להכרעתו עלולה לגרום לו להימצא, במישרין או בעקיפין, במצב של ניגוד עניינים כאמור בסעיף קטן (א), יודיע על כך בכתב לשופט אשר דן בתובענה ויימנע מלטפל באותה תובענה עד לקבלת הנחיות מהשופט כאמור.

(ג) נוכח שופט הדן בתובענה, לפי הודעת בורר כאמור בסעיף קטן (ב) או בדרך אחרת, כי תובענה שהועברה לבוררות חובה עלולה לגרום לבורר להימצא, במישרין או בעקיפין, במצב של ניגוד עניינים, יורה לו על הפסקת הטיפול בתובענה, ורשאי הוא להורות על העברת התובענה לבורר אחר ברשימת הבוררים שידון בה מחדש, או לדון בתובענה מחדש או מהשלב אליו הגיע הבורר.

(ד) בורר הרשום ברשימת הבוררים לא יעסיק אדם שעלול להימצא, במישרין או בעקיפין, במצב של ניגוד עניינים בין תפקידו של אותו אדם או תפקיד הבורר לבין עניין אישי, תפקיד אחר או עיסוק אחר שלו; התעורר חשד לניגוד עניינים כאמור ידווח על כך המועסק לבורר ללא דיחוי.

מחיקה או התליה 9ב79.
מרשימת הבוררים

(א) השר יבטל את מינויו של אדם כבורר בבוררות חובה והוא ימחק מרשימת הבוררים את רישומו של אדם שחדל להתקיים בו תנאי מהתנאים המנויים בסעיף 6ב79(א)(1) עד (6), לאחר שניתנה לו הזדמנות לטעון את טענותיו בעניין בפני הוועדה המייעצת;

(ב) השר, על פי המלצת הוועדה המייעצת, רשאי להתלות את מינויו של אדם כבורר בבוררות חובה ואת רישומו ברשימת הבוררים, לאחר שניתנה לו הזדמנות לטעון את טענותיו בעניין בפני הוועדה המייעצת, בשל אחד מאלה:

(1) מתנהלת נגדו חקירה פלילית בשל חשד לביצוע עבירה כאמור בסעיף 6ב79(א)(2);

(2) הוגשה נגדו קובלנה על עבירת משמעת כאמור בסעיף 6ב79(א)(3);

(ג) השר, על פי המלצת הוועדה המייעצת, רשאי למחוק את רישומו של אדם מרשימת הבוררים, לאחר שניתנה לו הזדמנות לטעון את טענותיו בעניין בפני הוועדה המייעצת, אם סבר שהתקיים אחד מאלה:

(1) קיימות נסיבות שבשלן אין הוא ראוי לכהן כבורר בבוררות חובה;

(2) הבורר לא מילא את תפקידו כבורר בבוררות חובה כראוי, לרבות בשל אי עמידה במועדים לקיום הבוררות ולסיומה, אי מילוי הוראות סעיף 8ב79, ואי הגשת הצהרה במועד לפי סעיף קטן (ד) או שהועבר מתפקידו בעניין מסוים כאמור בסעיף 79ב;

(3) התנהגותו של הבורר במהלך בורריות שערך אינה הולמת מי שממלא תפקיד של בורר בבוררות חובה לרבות אי עמידה בכללי האתיקה שקבע השר לעניין בוררים בבוררות חובה.

(ד) בורר הרשום ברשימת הבוררים יגיש לוועדה המייעצת, בתום שנה מיום הכללתו ברשימה, ואחת לשנה לאחר מכן כל עוד הוא נכלל ברשימת הבוררים, הצהרה בכתב לעניין הליכים משמעותיים המתנהלים נגדו, ככל שיש כאלה.

העברת טיפול לבורר אחר 10ב79. (א) נמחק או הותלה רישומו של בורר מרשימת הבוררים כאמור בסעיף 9ב79, יורה השופט הדן בתובענה על העברת העניין לבורר אחר ברשימת הבוררים אשר ידון בתובענה מחדש, או ידון השופט בתובענה מחדש או מהשלב אליו הגיע הבורר.

(ב) נשיא בית המשפט או סגנו שהעביר את התובענה לבוררות חובה רשאי להעביר בורר מתפקידו בעניין מסוים שהועבר אליו בשל אחת העילות המנויות בסעיף 11(1) או (2) לחוק הבוררות, לאחר שנתן לבורר הזדמנות לטעון את טענותיו בעניין.

(ג) החליט נשיא בית המשפט או סגנו כאמור יעביר העתק החלטתו לוועדה המייעצת.

(ד) בית המשפט רשאי לקבוע אם בורר שהועבר מתפקידו, זכאי לשכרו, כולו או מקצתו, אם לאו, ורשאי בית המשפט לפי זה לצוות על החזרת סכומים ששולמו לבורר לחשבון שכרו מטעמים מיוחדים שירשמו.

מינוי בורר לתובענה 11ב79 (א) הורה נשיא בית משפט השלום או סגנו על בירור תובענה בבוררות חובה, ימנו בעלי הדין את הבורר מתוך רשימת הבוררים, בתוך 14 ימים מיום שהומצאה להם ההחלטה ויודיעו על כך לשופט הדין בתובענה.

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), רשאים בעלי הדין, באישור נשיא בית המשפט או סגנו, למנות לבוררות החובה בורר אחר, ובלבד שמתקיימים בו תנאי הכשירות האמורים בסעיף 6ב79(א)(1), וכן שלא ישולם לבורר תשלום נוסף על ידי הצדדים מעבר לשכרו כאמור בסעיף 18ב79.

(ג) לא מינו בעלי הדין בורר במועד שנקבע לכך בסעיף קטן (א), ימנה בית המשפט את הבורר מתוך רשימת הבוררים.

תחולת הוראות חוק הבוררות על בוררות חובה 12ב79 על בוררות חובה יחולו הוראות סעיפים: 3, 11, 13 עד 15, 16(א), 16(ב), 17, 18, 20, 22(א)-(ג) 30, ו- 36 לחוק הבוררות וכן פרטים ח' עד כ' לתוספת הראשונה לחוק הבוררות.

- פרוטוקול הבוררות 13ב79 בכל ישיבה של בוררות חובה יירשם פרוטוקול אשר ישקף נאמנה את פרטי הדיון ; הבורר יהיה אחראי לעריכתו התקינה של הפרוטוקול והוא ייחתם על ידו.
- הדין החל על בוררות חובה 14ב79 (א) בורר ידון בבוררות חובה לפי הדיון המהותי ודיני הראיות אולם לא יהיה קשור בסדרי הדיון הנהוגים בבית המשפט אלא אם כן קבעו הצדדים או קבע נשיא בית משפט שלום או סגנו, לפי העניין, בעת העברת התובענה לבוררות חובה אחרת.
- פסק הבורר 15ב79 (א) פסק בוררות חובה יהיה מנומק.
- (ב) פסק בוררות חובה יינתן במועד הקבוע בפרט טו' לתוספת הראשונה לחוק הבוררות.
- (ג) חלף המועד למתן פסק הבוררות לפי סעיף קטן (ב), ולא נתן הבורר את פסקו יחדל הבורר מלטפל בעניין ויעביר את הראיות והעדויות שהובאו בפניו ואת הפרוטוקולים של ישיבות הבוררות שערך לשופט שדן בתובענה; השופט ידון בתובענה ורשאי הוא להמשיך את הדיון בה מהשלב אליו הגיע הבורר.
- (ד) הבורר יעביר את פסק הבורר ותיק הבוררות לבית המשפט, שנשיאו או סגנו העבירו לבירורו את התובענה.
- (ה) תיק הבוררות יצורף לתיק בית משפט; בסעיף זה- "תיק בוררות" – תיק בוררות, לרבות כל המסמכים והמוצגים שבו, הנמצא בבית המשפט שבו מתבקש העיון או בארכיבו.
- (ו) פסק הבורר טעון אישור של בית המשפט; משאושר פסק הבורר דינו- לכל עניין זולת הערעור- כדין פסק דין בית המשפט.

ערעור על פסק בבוררות חובה 16ב79 (א) פסק בוררות חובה ניתן לערעור בפני בית משפט השלום בתוך 45 ימים מיום שניתן; הערעור ידון בפני השופט הדן בתובענה.

(ב) לבית המשפט הדן בערעור על פסק בוררות חובה יהיו נתונות הסמכויות הנתונות לבית משפט הדן לראשונה בתובענה, לרבות שמיעת עדויות והבאת ראיות נוספות, אם הוא סבור שהדבר דרוש לשם בירור הערעור.

(ג) הוגש ערעור על פסק בבוררות חובה, יחליט בית המשפט הדן בערעור גם באישור פסק בורר, ורשאי הוא לאשרו, לא לאשרו או לאשרו בחלקו או בשינויים.

(ד) פסק בוררות חובה שלא הוגש עליו ערעור במועד הקבוע בסעיף קטן (א), יובא על ידי מי מבעלי הדין, בפני השופט הדן בתובענה לצורך אישורו; על החלטת בית המשפט לעניין אישור פסק הבורר יחולו הוראות סעיף קטן (ג).

(ה) פסק דינו של בית המשפט בערעור על פסק בוררות חובה ניתן לערעור ברשות לבית המשפט המחוזי.

העמדת פסק בורר 17ב79 (א) הנהלת בתי המשפט תעמיד לעיון הציבור כל פסק בורר, לאחר שאושר לפי סעיף 18ב79(ד) או לאחר שניתנה החלטה בעניינו לפי סעיף 18ב79(ג), בציון שמות בעלי הדין, אלא אם כן החליט בית המשפט, להורות על איסור פרסום של פסק הבורר, כולו או חלקו, על יסוד העילות הקבועות בסעיפים 68(ב) או 70(ד) לחוק.

- שכרו של בורר 18ב79 שכרו של הבורר בבוררות חובה יהיה בשיעור שיקבע השר בהסכמת שר האוצר; שכרו של הבורר ישולם על ידי הנהלת בתי המשפט, אשר תעביר אליו את סכום האגרה ששולמה בגין הגשת התובענה ויתרתו ישולם מאוצר המדינה.
- החלת הוראות 19ב79 (א) דין בורר בבוררות חובה כדין עובד ציבור לעניין חיקוקים אלה:

(1) חוק שירות הציבור (מתנות), התש"ס-1980;

(2) חוק העונשין, התשל"ז-1977 – ההוראות הנוגעות לעובדי ציבור;

- איסור גילוי מידע 20ב79 לא יגלה בורר הרשום ברשימת הבוררים דבר שהגיע לידיעתו במהלך בוררות חובה ואשר לא יכול היה להגיע לידיעתו בדרך אחרת, למעט מידע הכלול בפסק הבורר, למי שאין הוא חייב לגלות לו את הדבר לפי כל דין ולא יעשה בו שימוש לכל מטרה זולת הבוררות.

- עונשין 21ב79 (א) בורר הרשום ברשימת הבוררים המטפל בעניין שעלול לגרום לו להימצא, במישרין או בעקיפין, במצב של ניגוד עניינים, בניגוד להוראות סעיף 8ב79, דינו – מאסר שלוש שנים.
- (ב) בורר הרשום ברשימת הבוררים הפועל בניגוד להוראות סעיף 20ב79 דינו – מאסר שנה.

הוספת סעיף 2ד79 2. אחרי סעיף 1ד79 לחוק העיקרי יבוא:

- תקנות לעניין בוררות חובה 2ד79. (א) השר רשאי לקבוע בתקנות הוראות לעניין ביצוע הוראות חוק זה בדבר בוררות חובה, ובין השאר בעניינים אלה:

- (1) סדרי מינויו של בורר בבירור והכרעה של תובענה מסוימת;
- (2) סדרי הדיון בבוררות חובה;

(3) כללי אתיקה שיחולו על בורר
בבוררות חובה.

(4) כללים למניעת ניגוד עניינים של מי
שמונה לפי סעיף 4ב79 לעיל.

(5) תנאים נוספים למינויו של הבורר,
לרבות תנאי כשירות נוספים.

(ב) תקנות לפי פסקה (א)(3) טעונות אישורה
של ועדת חוקה, חוק ומשפט של הכנסת.

3. תיקון חוק המרשם הפלילי ותקנות השבים, התשמ"א-1981³
הפלילי ותקנות השבים

(1) בסעיף 13, במקום המילים "ו- (ל)", יבוא – "(ל) ו- (לא)";

(2) בתוספת הראשונה, אחרי פרט (ל), יבוא -

"(לא) שר המשפטים והועדה המייעצת לפי סעיף 6ב79(א)(2), (3) ו- (4),
וכן סעיף 9ב79 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד –
לעניין מינוי בורר.

4. תיקון חוק בתי
משפט לעניינים
מינהליים, התש"ס-
2000

בתוספת הראשונה, בפרט 21, אחרי פסקה (26) יבוא:

"(27) בוררות חובה - החלטה של רשות לפי סעיפים 4ב79,
7ב79 ו- 9ב79 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984."

5. חוק זה יחול גם על תובענה אשר הוגשה לבית המשפט לפני תחילתו של חוק
זה, ובלבד שעד יום התחילה לא החלו להישמע טענות הצדדים לגופן, לרבות
בדיון מקדמי בהליך.

6. תחילה והוראת שעה
תחילתו של חוק זה בתום שלושים ימים מיום פרסומו (להלן - יום התחילה)
והוא יעמוד בתוקפו עד תום חמש שנים מיום התחילה.

³ ס"ח התשמ"א, עמ' 322.

הוראת מעבר

7.

על אף הוראות סעיף 6 לחוק זה, ההוראות לפי חוק זה ימשיכו לחול, בשינויים
המחוייבים, לאחר תום תקופת הוראת השעה, על הליכים תלויים ועומדים
בפני הבורר.

מדינת ישראל
משרד המשפטים

ד' בתמוז תשע"א
6 ביולי 2011

הנדון: חוק בתי המשפט (תיקון מס' 61) (בוררות חובה) (הוראת שעה), התשע"א-2011

מצ"ב הצעת החלטות ממשלה המאשרת את הצעת חוק בתי המשפט (תיקון מס' 61) (בוררות חובה) (הוראת שעה), התשע"א-2011, כדלקמן:

א. לאשר עקרונית את טיוטת חוק בתי המשפט (תיקון מס' 61) (בוררות חובה) (הוראת שעה), התשע"א-2011, המצ"ב.

ב. להסמיך את ועדת השרים לענייני חקיקה לאשר על דעת הממשלה את נוסחה הסופי של הצעת החוק שתוגש מיידיית לכנסת.

תמצית ההצעה בהתייחס להיבטיה המשפטיים:

על המערכת השיפוטית במדינת ישראל מוטל נטל שיפוטי כבד ובלתי רגיל בהשוואה למערכות שיפוטיות בעולם. נטל זה גורם להתמשכות בלתי רגילה של הליכים ולעומסים קשים המשליכים בראש ובראשונה על אזרחי המדינה; על זכויות המתדיינים; ועל תדמיתה של מערכת בתי המשפט במדינת ישראל.

הצעת חוק זו באה על רקע מצב דברים מוקשה זה ובהתאם מבקשת היא להביא להקלה בו. זאת, באמצעות הנהגת בוררות חובה באשר לתביעות אזרחיות המוגשות לבתי משפט השלום תוך תיקונו לצורך כך של חוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן - חוק בתי המשפט).

על-פי המתווה המוצע בהצעת החוק יוסמכו נשיא בית משפט שלום או סגנו, להורות בתנאים מוגדרים ובלא צורך בהסכמת בעלי הדין, על בירורה של תובענה אזרחית שהוגשה לאותו בית משפט בפני בורר לפי הוראות ההסדר המוצע (להלן - בוררות חובה). מוצע כי בוררות חובה תתנהל בהתאם לדין המהותי ולדיני הראיות אף שלא בהכרח בהתאם לסדרי הדין החלים בבית המשפט וכי יחולו עליה הוראות שונות של חוק הבוררות, התשכ"ח-1968 (להלן - חוק הבוררות), אף שלא כולן. הבוררות תנוהל כאמור על-ידי עורך דין בעל ניסיון מקצועי בעריכת דין המכשירו להתמנות לשופט בית מחוזי אשר נתקיימו בו גם תנאי כשירות נוספים שקובעת ההצעה, אף שבתנאים מסוימים יוכל לנהל אותה גם בורר אחר שהוא עורך-דין בעל ותק מקצועי כאמור עליו הסכימו הצדדים. פסק

הבוררות יהיה טעון אישור בית המשפט ובמקביל יהיה נתון לערעור בזכות לבית המשפט ממנו הועברה התובענה.

להלן ביתר פירוט עיקרי המתווה המוצע בהצעת החוק:

1. העברת תובענה אזרחית על ידי נשיא בית משפט או סגנו לבוררות חובה - לפי המוצע יהיה נשיא בית משפט שלום או סגנו, רשאי להורות כי תובענה אזרחית שהוגשה לאותו בית משפט תתברר במסגרת של בוררות חובה. יצוין כי הסמכות להעביר תובענה אזרחית כמתואר אינה חלה על כל סוגי התובענות המוגשות לבית משפט השלום. כך, למשל, היא לא חלה על תובענה לפיצוי בגין נזק לגוף (לעניין סוגי התובענות עליהן לא יחול ההסדר המוצע, ראה סעיף 1ב79(ב) שמוצע להוסיף בחוק בתי המשפט), ואינה חלה על תובענה הנוגעת להפעלתה של סמכות על פי דין בידי רשות כהגדרתה בחוק בתי משפט לעניינים מנהליים התשי"ס-2000. זאת ועוד, שר המשפטים יהיה רשאי להגביל בצו, את סוגי התובענות עליהן תחול בוררות חובה, מעבר להגבלות הקבועות בחוק המוצע.

ככל שאמורים הדברים בשיקולים לעניין העברת תובענה אזרחית לבוררות חובה מוצע כי בבוא נשיא בית משפט השלום או סגנו להחליט על העברה כאמור, עליהם לשקול אם התובענה עשויה להתברר ביעילות בבוררות חובה, בין היתר בהתחשב במורכבותן של השאלות המשפטיות או העובדתיות המתעוררות במסגרת התובענה (סעיף 2ב79(א) שמוצע להוסיף בחוק בתי המשפט). במסגרת זו אף נקבעו (בסעיף 2ב79(ב)) נסיבות בהן הנשיא או סגנו לא יורו על בירור תובענה אזרחית בבוררות חובה ובהן, למשל, שעה שהתובענה מעלה שאלה משפטיות עקרוניות, תקדימיות, בעלת רגישות או שקיימת חשיבות להכרעה של בית המשפט לגביה. החלטת נשיא בית משפט השלום או סגנו להורות על בירור תובענה בבוררות חובה תהיה ניתנת לערעור (סעיף 3ב79 שמוצע להוסיף בחוק בתי המשפט).

2. הבורר - לפי המוצע תתנהל בוררות החובה בפני בורר הנכלל ברשימת בוררים שתיקבע בידי שר המשפטים לפי המלצתה של ועדה מייעצת בראשות שופט בדימוס. רשימת הבוררים תורכב מעורכי דין העומדים בתנאי הכשירות לכהן כבורר בבוררות חובה (סעיף 4ב79 שמוצע להוסיף בחוק בתי המשפט). יצוין כי מינויו של בורר יכול שיתייחס לכל סוגי התובענות או לתובענות בתחום מומחיות אחד או יותר וכן יכול הוא להתייחס לכל שטח המדינה כולה או למחוז שיפוט אחד או יותר בה (סעיף 4ב79 האמור).

בשים לב למהות התפקיד של בורר בבוררות חובה כמו גם לסמכות ההכרעה הנתונה לו במסגרת של בוררות חובה, מוצע כי תנאי הכשירות בהם יצטרך המבקש לכהן כבורר בבוררות חובה לעמוד יכללו, בין היתר, חברות בלשכת עורכי הדין, ניסיון מקצועי בעריכת דין שמכשירו להתמנות כשופט מחוזי וכן עמידה בסטנדרטים של התנהגות נורמטיבית שעיקרם העדר עבר פלילי ועבר משמעתי, בגינם אין הוא ראוי לכהונה, כמו גם העדר ניגוד עניינים. כן מוצע, כי לאורך התקופה בה נכלל הוא ברשימת הבוררים, יהיה הבורר נתון לבקרה ופיקוח מצד הועדה המייעצת, כך שבמקרים המתאימים ניתן יהיה להוציא מן הרשימה את מי שאינו ראוי עוד להיכלל בה.

ביחס לשאלת ייחוד עיסוק הבורר, קרי- האם העיסוק כבורר בבוררות חובה יהיה עיסוק יחיד או שהבורר יוכל לעסוק במקביל בעיסוקים נוספים ובמרכזם העיסוק בעריכת דין, הנושא עדיין מצוי בדיון והנוסח יעודכן בהתאם להחלטה שתתקבל.

3. הדין החל על הבוררות - לפי המוצע תתנהל בוררות החובה לפי הדין המהותי ודיני הראיות אך הבורר לא יהיה קשור בסדרי הדין הנהוגים בבית המשפט אלא אם קבעו הצדדים או השופט הדין בתובענה אחרת (סעיף 13ב79 שמוצע להוסיף בחוק בתי המשפט). עוד מוצע כי על בוררות חובה לא יחולו כל הוראות חוק הבוררות, אלא רק ההוראות הנחוצות לעניינה (סעיף 14ב79).

4. פסק הבוררות - הערעור עליו ואישורו - פסק הבורר יהיה טעון אישור של בית המשפט, כמו כן, נתון פסק הבורר לערעור בזכות בפני בית משפט השלום שהורה על העברת התובענה לבוררות חובה. ככל שהוגש ערעור על פסק הבורר, יחליט בית המשפט הדין בערעור גם באישור פסק הבורר. אם לא הוגש ערעור כאמור יובא פסק הבורר, על ידי מי מבעלי הדין, בפני השופט הדין בתובענה לצורך אישורו (להסדר לפרטיו ראה סעיף 1ב79 המוצע). ומשאושר פסק הבורר- יהיה דינו כדין פסק דין של בית המשפט.

מן הראוי לציין כי ככל שאמורים הדברים בערעור על פסק הבוררות יהיו נתונות לבית המשפט הדין בו הסמכויות הנתונות לבית המשפט הדין לראשונה בתובענה, לרבות שמיעת עדויות והבאת ראיות נוספות, אם הוא סבור שהדבר דרוש לשם בירור הערעור.

מוצע כי פסק דינו של בית המשפט בערעור על פסק בוררות חובה ניתן לערעור ברשות לבית המשפט המחוזי. הנושא עדיין מצוי בדיון והנוסח יעודכן בהתאם להחלטה שתתקבל.

5. שכרו של הבורר והוצאות הצדדים - בהיבטים אלה דן סעיף 18ב79 בהצעת החוק ולפי המוצע בו יהיה שכרו של הבורר בבוררות חובה בשיעור שיקבע השר, בהסכמת שר האוצר. שכרו של הבורר ישולם בידי הנהלת בתי המשפט אשר תעביר אליו את סכום האגרה ששולמה בגין הגשת התובענה ויתרתו ישולם מאוצר המדינה (סעיף קטן (א) בסעיף האמור).

6. ההסדר המוצע - הוראת שעה - על-פי ההצעה יעמוד החוק המוצע בתוקפו עד תום חמש שנים מיום תחילתו. עם זאת, מובן כי הליכים תלויים ועומדים בתום חמש השנים, ימשיכו להתנהל בהתאם להוראות החוק המוצע.

קשיים משפטיים, ככל שישנם, ודרכי פתרונם:

הצעת החוק מסמיכה את בית משפט השלום להעביר, בתנאים אשר פורטו לעיל, תובענה שהוגשה אליו לבוררות חובה, בלא הסכמת המתדיינים. במתווה זה כרוכה פגיעה מסוימת בזכות הגישה לערכאות המשפט, אשר הוכרה עקרונית בפסיקה כחלק מן הזכות לכבוד המעוגנת בחוק יסוד כבוד האדם וחירותו. אלא שכמפורט לעיל, ההצעה משרתת תכלית ראויה ונקבעו במסגרתה תוך איזונים שונים אשר יש בהם כדי לצמצם פגיעה זו, והכל כמפורט להלן:

האחד- ההפניה לבוררות חובה כפופה לשיקול דעת שיפוטי, המופעל על ידי נשיא או סגן נשיא בית משפט השלום.

השני – על פי טיוטת החוק פסק הבורר ניתן לערעור בזכות לבית משפט השלום, הכולל את האפשרות לשמיעת עדויות מחדש והבאת ראיות נוספות, אם בית המשפט סבור שהדבר דרוש לשם בירור הערעור (ראה סעיף 16ב79 להצעת החוק).

השלישי- עלות ההליך לא תוטל על בעלי הדין, שכן שכרו של הבורר בבוררות חובה ישולם בידי הנהלת בתי המשפט אשר תעביר אליו את סכום האגרה ששולמה בגין הגשת התובענה, ויתרתו ישולם מאוצר המדינה (ראה סעיף 18ב79 להצעת החוק).

לפיכך, ובשים לב לתכלית הראויה העומדת ביסוד ההצעה של הקלת העומס הכבד המוטל על בתי המשפט, והפוגע אף הוא בזכויות המתדיינים, ובהתחשב באמצעים לצמצום הפגיעה, גובשה לאחר התייעצויות שנתקיימו במחלקת יעוץ וחקיקה במשרד המשפטים, העמדה כי ההצעה עומדת בתנאי פסקת ההגבלה של חוק יסוד כבוד האדם וחירותו.

האפשרות למנות בוררים אשר יוכלו לעסוק במקביל לכהונתם כבוררים בבוררות חובה בעיסוקים פרטיים לרבות במקצוע עריכת הדין, מעוררת חשש לניגוד עניינים. טיוטת החוק מתמודדת עם חשש זה, אם על דרך קביעת הוראות מפורשות ואם על דרך הסמכה לקביעת כללים למניעת ניגוד עניינים.

על פי טיוטת החוק, פסק הדין של בית משפט השלום בערעור על פסק הבורר נתון לערעור בפני בית המשפט המחוזי ברשות בלבד. נושא זה המערער שאלות מתחום השוויון בין בעלי הדין עדיין מצוי בדיון והנוסח יעודכן בהתאם להחלטה שתתקבל.

לפיכך, ולאור הצורך המיידי בהקלה על העומס המוטל על מערכת בתי המשפט בישראל, ומתוך רצון לאפשר את העברת הצעת החוק בקריאה ראשונה עוד במושב הנוכחי של הכנסת, הממשלה מתבקשת אפוא:

א. לאשר עקרונית את טיוטת חוק בתי המשפט (תיקון מס' 61) (בוררות חובה) (הוראת שעה), התשע"א-2011, המצ"ב.

ב. להסמיק את ועדת השרים לענייני חקיקה לאשר על דעת הממשלה את נוסחה הסופי של הצעת החוק שתוגש מיידית לכנסת.

עמדת יועצים משפטיים של משרדים אחרים: ההחלטה מתואמת עם המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (חקיקה) והיועצת המשפטית של הנהלת בתי המשפט. טרם ניתנה התייחסותו של היועץ המשפטי של משרד האוצר.

עמדת היועץ המשפטי שהשר העומד בראשו מגיש את ההצעה:

על רקע האמור, איני רואה מניעה משפטית לדיון בהצעה ולקבלת החלטה בה.

אריאלה קלעי, עו"ד
היועצת המשפטית למשרד
המשפטים